

fulcepeat. tñ ex mag̃ p̃uēcia
ip̃si? hūm̃ lapidis āgularis q̃
fecit. vtraq; vnū estimat fore
factū. **Q**uōd thōas q̃ passionē do
mini ei? resurrectōem quē di
gitis palpauit vt hanc ip̃s re
gib? a genti p̃dicaret a amūa
aret quo etiā eiusdē dñi infan
ciā de remotissimis a longinq̃
simis oriētis a mundi partib? q̃
fuit vidit a munerib? eorū ve
ris a mistis deuotissime adō
uit a honorauit a p̃put ait **Gre**
gori? **V**ic nobis omb? p̃fuit
q̃ post resurrectionem domini
thomas eius vulnera digiti?
palpando explorauit a de nob
ōnis dubietatis vuln? ampu
tauit. sic ad instar nobis om
nibus profuit q̃ hī reges a hī
gens eiusdem domini nostri i
fantia quehuit a oculis vidit
a deuotissime munerib? adō
uit a probauit nec moueat ali
quem q̃ sanctus **B**artholome
us symon a iudas apostoli do
mini etiā in partibus illis p̃
dicabant. quia plures sunt p̃
tes indie quarum vna pars ē
longior. laetior a maior q̃ tota
pars mundi a smarina. **N**am
ista pars mundi a smarina de
scribitur in illis partibus ori
entis nō plus q̃ centum conti
nere dietas i qua vigeat a flo
reat fides xp̃iana. **¶ Ca. xxxi.**

Quēter cū thomas apo
stol? in partibus a reg
nis indorum euāgeli
um domini fideliter p̃dicasset
a vniuersas illas insulas a p̃
uincias circuisit a demōes sig
no crucis effugasset a diuersos
lāguores a infirmitates curas
set a de? ibidē p̃ eū q̃ plurima
mirabilia fecisset a q̃ plurimas
gētes ad dñm dūtasset a repei
ens in oib? p̃dolorū tēplis stel
lā cū infantulo a signo crucis
prout ip̃si tres reges in oib?
eorū terris a regnis a ip̃sōz tē
plis fieri a sculpere fecerūt a p̃
ceperūt quādo de bethleem fue
rūt reuerfi. **V**n cum thomas a
pontificib? tēplorū a p̃dolorū
audisset a didicisset q̃ tal? stel
la cum talib? signis etiā lōgis
retroactis tēporibus in monte
vauis in signū nati regis iude
orum p̃put ex illa stella fuit au
ditū apparuisit a p̃pter hoc ip̃
si tres reges ip̃sū puerum na
tū ad adorādum cum muneri
bus queherunt a miraculose
in tredecim dieb? in bethleem
leuisiē puenerūt. hī multū labo
riosisiē ad t̃ras a ad regna sua
redierūt a de oib? que ip̃s
tribus regib? acciderāt a q̃ ip̃
si reges viderant a audierant
a egerāt iīdem pontifices tem
plorum a p̃dolorum thomam

per omnia informauerunt que cum thomas per omnia audi uisset. extunc ingenti gaudio et spiritu sancto repletus ipse pontificibus et omnibus populis et gentibus ardenti animo domini nostri ihesu christi infantiam deitatem et humanitatem passionem et resurrectionem que digitis palpauit incredulus et explorauit fideliter et arden ter annunciauit et predicauit. et gratia spiritus sancti signis et prodigijs ac doctrinis omnes templorum et ydolorum pontifi ces et quamplurimas gentes ad fi dem conuertit et baptisauit. et significacoem et interpretacoem huius signi crucis et stelle ac infantis quem ipse tres reges que fuerunt et muneribus adoraue runt deuote et humiliter thomas exposuit et declarauit et ex om nibus templis simulachris et ydo lis eiectis ipsa templa in hono rem ipsius infantis que ipse re ges quesierunt et muneribus adorauerunt deuote consecuit. Unde omnium terrarum et provin ciarum gentes per quas thomas tranfierat audita tali et fama cum varijs et diuersis in firmis languidibus et obsessis ad ipsum ueniebant et conflu ebant quos omnes in nomine ipsius infantis et signo crucis

sanauit et ad fidem conuertit et baptisauit et etiam ipse sanati et curati ac baptisati in terris ad quas thomas non peruene rat per signum crucis quampluri mas infirmitates et varios lan guores curabant. **¶** Cum ita que thomas fidem infantiam pas sionem resurrectionem et asce sionem et euangelium domini in ipsis partibus vndique pre dicasset et quamplurimas gentes ad dominum et ad fidem conuer tisset et ydolorum templa destruxisset et in honorem ipsius infantis consecrasset et in ipse episco pos et presbiteros et diuinitros ordinasset et instituisset tandem ad vera ipsorum trium regum regna qui domino in sua infan tia munera obtulerunt nutu dei se transtulit et peruenit quos adhuc in carne uiuentes ac p uecta etate et decrepita sanos re perit expectacoem iusti symeo nis expectantes prout dudum fuerat deprecatus. et ex hoc rursus accepto in spiritu eos morte non videre nec gustare nisi prius aqua et spiritu essent rena ti et de ipso infante ihesu que itaque quesierunt et cum mune ribus adorauerunt plenius es sent informati. Unde cum ita que hii tres reges ab omnibus audirent quod quidam homo nomine

thomas ad ipsorum terras et
regna puenisset qui ipsum in
fantez que in sua infancia quō
dam quesierunt et adorauerūt
publice predicaret et de ipso q̄
plurima mirabilia omnibus ap
te predicaret et diuersas infir
mitates et varios languores
in nomine ipsius infantis et sig
no crucis curaret et demones ef
fugaret. Vnde ipsi tres reges
licet essent in decrepitu: ex ipro
uiso iterū se preparabant et cu
z omnibus eorum regibus prin
cipibus et nobilibus et ipsorum
regnoz populis ad beatū tho
mas puenierunt quos beat⁹ tho
mas cum ingenti gaudio rece
pit et de omnibus que ihesus in
sua infancia deitate et humani
tate fecit gessit et docuit: singu
lariter explicauit et eius passi
onem et resurrectionem que di
gitis suis incredul⁹ palpauit
in scripturis et prophetis docu
it plenius et monstrauit et spe
cialiter de baptisate iohan
nis sine quo nullus regnuz ce
lorū ingredi poterit: eos pleni
us informauit et ipsos tres re
ges cum omnibus eoruz popu
lis gracia spiritus sancti bap
tizouit et ipsi tres reges igne s̄
c̄ spiritus sunt repleti et iā tho
me in uerbo dei et ad predican
dum in officio iam sunt iūdi.

¶ Naz omnibus populis tribub⁹
et linguis qui ibidem tunc ade
rant et conuenerāt a principio
vsqz ad finem omnia que ui
derant et audierant et ipsis acci
derant quando ihesū in sua in
fancia in bethleem cum mune
ribus quesierunt et adorauerūt
p singula fideliter et humiliter
omnibus exposuerunt et apte
predicauerunt et onem ipsoru
trum reguz sermonē thomas
per exposicōem et interpretaō
nem significauit exposuit et de
clarauit. et econuerso omnia q̄
thomas de passione et de resur
rectioe et ascensione domini po
pulis predicauit: ipsi reges de
infancia ipsius prout uiderāt
et audierant cōfirmabant. vn
de ipsi tres reges gloriosi cum
om̄ eorum exercitu et comitatu
et alijs q̄ pluribus populis ad
montem uaus cum beato tho
ma se transtulerūt et sup hūc
mōtē capellaz cum stella et sig
no crucis factam in honore ip
sius infantis cui⁹ stella sup eū
dem mōtē apparuit thomas
assecrauit et omnibus populis q̄
liter idem infans in tali signo
crucis prout supra stellā appa
ruit p hūana salute uolūtarie
et spontanee fuerit suspēsus de
nouo totaliter p ordiem arde
ter exposuit thos et predicauit

et facta est leticia magna in po-
 pulis ita q[uod] vtriusq[ue] sexus ho-
 mines paruuli et adulti qui tunc
 presentes in comitatu non fu-
 erunt de longinquis partib[us]
 ad hunc montem v[er]aus et ca-
 pellam deuotissime peruenert-
 et p[ro]pter talem et tantam deuoti-
 onem ipsi tres reges maximam
 et nobilissimam ciuitate[m] in pede
 huius montis construxerunt
 et fecerunt et ditissime consumma-
 uerunt. Et ipsa[m] ciuitate[m] seu uia[m]
 cauerunt q[uam] adhuc nunc est maior
 et diuor ciuitas in omnib[us] p[ar]tib[us]
 indie et orientis in presentem di-
 em. et in hac ciuitate est habi-
 tatio domini in domum qui pre-
 sbiter Johannes vocatur ac
 thomas in domum p[ri]uarche.

Queterum Ca. xxxij.
 postq[uam] thomas in om-
 nib[us] ipsis p[ar]tibus
 et regnis omnes populos ad
 dominu[m] conuertisset et bap-
 tisset extunc etiam ipsos tres
 reges in archiep[iscopos] consecrauit
 et ipsi tres reges archiep[iscopu]m effe-
 cit alios ep[iscopos] et presbite-
 ros sine macula ex omnib[us] po-
 pulis elegerunt et ordinauerunt
 et omnia p[ro]dolor[um] templa in hono-
 rem dei et sue genitricis marie
 consecrauerunt. quibus omnib[us]
 et alijs dei ministris dona et p[ro]-
 dia ac possessiones large dona-

uerunt. Unde beatus thomas ip-
 sis regibus archiep[iscopis] et alijs
 ep[iscopis] et presbiteris ordinem mis-
 sam celebrandi et uerba que do-
 min[us] in cena in sui corpis et sa-
 guinis consecracone exp[re]ssit et
 dominicam oracionem tradidit. et
 de h[is] omnib[us] ipsos fideliter
 instruxit et informauit et speci-
 aliter ordinem baptismatis ip-
 sis dedit et ipsum baptismam n[on]
 lomo uo u[er]o debere obliuisci
 monuit et hortabatur et precepit
 et itaq[ue] beatus thomas ibide[m]
 omnib[us] populis ad dominu[m]
 conuersis et baptisatis et ad cul-
 tum dei omnib[us] dei ministris
 rite et laudabiliter pacis et or-
 dinatis ad superiores p[ar]tes in
 die ad predicandu[m] uerbu[m] dei
 se transfulit et ibidem q[uod] pluri-
 bus populis ad dominu[m] conuer-
 sis et varijs mirabilibus ope[ra]-
 tis vitam ibidem martirio. hic
 in passione eius legitur lauda-
 biliter consumauit. et omnes ho-
 mines vtriusq[ue] sexus qui nascu[n]-
 tur in ipsis terris quibus bea-
 tus thomas fuit martirisatus
 naturaliter facies habent in mo-
 du[m] canu[m] fortis. s[ed] non hyrfu-
 tas habent in presentem die[m].
Nam semp[er] in vnaquaq[ue] ter-
 ra et insula in india semper na-
 scuntur et crescunt et sunt hoies
 herbe et bestie p[er] alijs speciales

de quibus per singula longum es-
set enarrare. Post recessus
et decessus beati thome aposto-
li: extunc ipsi tres reges in archi-
episcopos ordinati omnes gen-
tes ciuitates et villas et terras
circuibant in quibus quamplurimas
ecclesias fundauerunt et in ipsis episcopos
presbiteros dei ministros ordina-
uerunt quibus predia et possessi-
ones large per omnia contulerunt et
relicta huius mundi vanitate in
ciuitate seu uia quam in pede mon-
tis uaus fundauerunt perpetua
mansionem elegerunt et cum ad-
iutorio dei et aliorum episcoporum et
presbiterorum terras et regna sua
in spiritualibus et temporalibus ad-
huc gubernarunt et repperunt quibus
omnes gentes non timore sed
amore non ut dominis sed ut patribus in
omnibus et per omnia obediuerunt
et caritate non ficta eos dilexerunt
Anno uero secundo ante felicem
eorum resolutionem: extunc ipsi tres
reges archiepiscopi ordinati omnes
alios reges et principes nobiles
ac maiores natus de fratribus et reg-
nis eorum ac omnes alios episco-
pos presbiteros et dei ministros
in unum locum conuenire et uoca-
re fecerunt et erant iam longo senio
et decrepitu fessi nec habebant
aliquos liberos uel heredes nec
ut communis omnium illorum primum
consuetudinis est unquam habue-

rant reginas uel concubinas et
estimant et firmiter creditur ab om-
nibus libris in oriente eos uirgi-
nes fuisse et usque ad mortem per-
manuisse et asserunt quidam libri
quod sicut fuerunt primicie genti-
um in fide ita etiam erant pri-
micie gentium in uirginali dig-
nitate qui etiam domino primum ex
gentibus uirginalem dignita-
tem obtulerunt prout etiam quidam
libri in eorum muneribus quod domini
obtulerunt inter cetera ex superfluo
exponunt. **H**ec autem obtulerunt
domino in signum uirginalis
dignitatis et castitatis. **T**ertio in
signum uirginalis uocacionis et om-
nis. **E**t mirra in signum mortifi-
cacionis carnis quam natura ne-
gauit iuxta dominum sapienter dicentis
In carne uiuere sine carne est ui-
ta angelica non humana. **H**uius ad
propositum redeat. **Ca. xxxij.**

Quoniam itaque hi tres re-
ges gloriosi ut dictum est
omnes reges episcopos et no-
biles et omnes populos in unum fecerunt
conuenire: extunc ipsos omnes homines
turbauit in fide quam ipsi theos predi-
cauit stabiles et fideles permanere
ret et quod ipsi reges episcopi presbiteri et
nobiles et uniuersi populi ibidem in unum
congregati unum uirum primum uo-
luntate in fide habentem ex omnibus po-
pulis ibidem congregatis unum uocem
et unanimum consensum eligerent

qui loco bti thome apostoli in
 spiritualibus omnibus populis
 perpetue preesset et cui omnes
 populi vnamimter vt patri i
 omnibus humiliter obedirent qd ee i
 honore beati thome apostoli in
 memoriale sempiternum pa
 triarcha thomas ab omnibus p
 perpetue deberet appellari et ab o
 nibus venerari. et post decessu
 talis vnius patriarche sic ele
 di extunc omnes archiepisco
 pi et epi ac presbiteri deberet
 in vnum locum conuenire et ali
 um loco defuncti sui eorum co
 scienciaz concorditer eligere cui
 vniuersi populi vt priorum per
 omnia deberent obedire. et ip
 si tres reges tunc tali patriar
 che decimas omnium terraru su
 arum et regnorum perpetue da
 bant et assignabant. **V**nde ip
 si tres reges tunc et omnes alij
 episcopi presbiteri et vniuersi
 populi concorditer elegerunt ia
 cobu antiochenum aduenam q
 ad ipsas partes beatum tho
 ma fuit secutus in primis eoz
 patriarcham elegerunt. cui no
 mine mutato nomen thomas
 imposuerunt. et post hoc indi
 tali patriarche qui thomas vo
 catur vt nos pape obediuerunt
 et obediunt in presentem die.

¶ Capitulum tricesimum quintum.

Queterum predicti tres
 reges glouosi quia li
 beros et heredes non
 habuerunt. extunc etiam de
 numi consilio et vnamimi conse
 su omnium populorum ibidem co
 gregatorum ex omnibus popu
 lis ibidem congregatis elegerunt
 tunc virum strenuum nobilem et
 illustre qd omnibus terris perpetue
 et regnis suis in temporalibus p
 esse deberet vt si aliqui maluo
 si vel malefici patriarcham epi
 scopos seu presbiteros non cu
 rarent vel ipsis rebellarent seu
 a fide apostatarent qd per bra
 chium seculare ad viam rectam
 posset cogi et compelli et illud dñi
 cuz perpetue debet succedere p
 heredes et durare. et talis rector
 et gubernator in temporalibus
 non rex vel impator deberet vo
 cari. sed ab omnibus populis p
 biter iohanes imperpetuum debe
 ret appellari. nam presbiter ioh
 hanes ex eo vocari deberet qa
 presbitero nullus sit dignior i
 mundo cuius potestate homi
 nibus iustis et iniustis celum
 clauditur et aperitur. et in cuius
 extensione manuum et eleuacione
 omnium impatorum et regum pri
 cipum et populorum genua et col
 la curuatur. prout hec et qd plu
 rimas virtutes et alias dignitates
 idem presbiter iohanes qui e

dn̄s in d̄oz i suis litteris a epi
stolis specialit̄ scribit a expri
mit in p̄sentē diem a littere a
epistole sue q̄s regib⁹ a prina
pib⁹ mittit sūt rotuli inuoluti
in quib⁹ in p̄ncipio scribit et
mādat p̄ salutacōib⁹ b̄ndicti
ones ōnium pueroz seruoꝝ a
ācillaz auū animalū agroꝝ
a vineaz a specialit̄ vxoz a
concupimaz a ōnium que ille
rex vel p̄nceps seu homo possi
det in domib⁹ vel in cāpis cui
litteras suas mittit a s̄m q̄ il
le est cōdicōnis cui litteras su
as mittit s̄m hec sibi scribit a
demandat p̄ salutacōib⁹ be
nedictōes a habz dexteraz dei
benedicentē in gyro cū stellis
ornatam in suis sigillis a vexil
lis. ¶ Item idē domin⁹ in d̄oz
p̄pterea iohānes deberz vocari
a duobus videlicz a iohāne
euangelista q̄ fuit p̄sbiter a a
domino p̄ ceteris magis elcūs
a dilect⁹. Item idē domin⁹ in
d̄oz iohānes debēt vocari noi
ne a honore iohānis baptiste
qui dn̄m baptisauit cui etiā
maior nō surrexit inter natos
muliez put thomas apostol⁹
p̄ ōnia ipsos infoiuit. ¶ Ce
terz h̄i tres reges gloriosi ōni
b⁹ regib⁹ p̄ncipib⁹ a nobili
bus ep̄is a p̄sbiteris ac ōnib⁹
populis thomā p̄riarchā a p̄

sbitez iohānem in eoz dn̄os
a rectores in sp̄ualibus a tēpo
ralibus tunc imperpetuū assign
nabāt quib⁹ tunc vniuersi re
ges a p̄ncipes a nobiles ac vni
uersi populi obediēciā a homa
giū humiliter fecerūt a se eoz
dn̄acōi a potestati subiciebāt
a leti a gaudētes ac alcri corde
sup̄ ōnia que viderāt a audie
rant a acciderāt a acta a ordia
ta fuerant ad p̄pria sūt reuerfi
Et sic idē dn̄m a gubnato es
in d̄oz in sp̄ualib⁹ a tēporalib⁹
p̄riarcha thomas a p̄sbiter io
hānes in vniuerso mūdo sunt
vocati in hodiernū diē. ¶ Ce
terz idē tres reges de p̄missis
itaqz dispositis a ordinatis:
ex tunc alijs p̄ncipib⁹ de san
guine eoz regali q̄ plurimas
alias terras a insulas dederūt
a perpetue hereditarie assigna
uerunt qui p̄ncipes de vaus i
perpetuū deberēt vocari in me
moriale sempiternū a adhuc
hec p̄genies que de vaus voca
tur est maior a potētor ac no
bilior p̄genies in india a oriē
te in p̄sentem diem a hec p̄ge
nies vt supra dictū est i a con
p̄pter diuersa mirabilia q̄ ibi
dem q̄tidie a assidue videbāt
a audiebāt castz fecerūt a ex il
lis q̄ plurimi alij p̄ncipes p̄t
eoz nobilitatē in diuersis t̄ris

uxores duxerunt de quorum se-
mine Anno dñi. M. ccc. quin-
quagesimo pmo. adhuc stren-
nu principes fuerunt supstites
i curia romana abassiatores.
sed vt ad propositū redeatur.

Quia **¶** Ca. xxxv.
qz omnia p ipsos re-
ges itaqz eēt lauda-
biliter disposita et ordinata ex-
tunc ad ciuitatez seu uia ad p-
petue manēduz tunc se trāstu-
lerunt et duobus annis supui-
xerunt. et extunc modicum añ-
festuz natiuitatis domini que-
dam stellā noua et rara et inso-
lita supra ipsā mciuitatē appa-
ruit p quā eozuz felicez resolu-
cōem instare intellexerūt et q-
a domino vocabantur omibz
intimabant. **¶** Vnde ibidem in
eccia per ipsos regaliter facta
tumulū sibi more regio prepa-
rare fecerunt. et p illud instās
natiuitatis domini festuz diui-
num officium sollēniter pege-
runt. **¶** Et octauo natiuitatis do-
mini die extunc melchior ara-
bum et nubye rex diuino offi-
cio sollēniter celebrato āno
etatis sue cātesimo decimosex-
to coram omi populo incliato
capite absqz dolore in domino
dulciter obdormiuit. cuius cor-
pus alij duo reges ac alij pri-
ncipes et nobiles ac vniuersi po-

puli vestimentis pontificalibz
et regalibus cum aromatibus
more regali prout decuit in tu-
mulum posuerūt. **¶** Et post hec
quinto die que est festuz epi-
phanie domini. extūc baltha-
sar rex godolpe et saba āno eta-
tis sue centesimo duodecimo ce-
lebrata sollēniter missa corā
omni populo absqz aliquo do-
lore ibidem i domino quieuit
¶ Quē terā? rex et omnes alij prin-
cipes et nobiles et populi iuxta
corpus prioris regis defuncti
eodem mō et cultu regio in tu-
mulum honorifice posuerunt.
¶ Et nō post multū tps videlicz
sexto die sequēte extūc iaspaz-
terā? rex tharsis et insule egri-
soulle anno etatis sue centesimō
nono diuino officio deuote per-
acto coram omibus astantibz
sine dolore alios duos reges
ad dñm sequebatur. qui duz
more regio prout decuit iuxta
corpora duorum priorū reguz
ad sepeliendum deferretur. ex-
tunc coram omnibus populis
astantibus corpa duoz prio-
rum regum in sepulchro posi-
ta qdlibet in partē cessit et cor-
p? terciū regis in mediuz eoz
receperunt. **¶** Et itaqz hñ glorio-
si principes quomodo in vita
sua dilexerūt se itaqz et in mor-
tē non sūt sepati. et stella rara

et insolita que ante eorum obitum
apparuit quousque eorum corpo-
ra colome transferretur put di-
cuntur in diuina immobilis supra ci-
tate seuwa permansit. **Ca. xxxvi.**

Post decessum et obitum
ipsorum trium regum
gloriosorum: extunc deus
qui eos in vita dilexit ipsos etiam
post mortem quamplurimum ho-
norauit. nam diuersos vtriusque
que sexus homines quacumque in-
firmitate dolore et angustia cap-
tuitate vel tribulatione detine-
bant longe vel prope in terra vel
in mari positos: qui auxilium
ipsorum trium regum implorabant
et deuote inuocabant deum pro eorum
merita euidenter liberauit. ita
quod ex longinquis partibus per
terram et mare populi in maxi-
ma multitudine ad eorum reliquias
confluebant et fidem quam cum
beato thoma in vita predicabant
etiam maioribus virtutibus et sig-
nis in morte et post mortem con-
firmabant. Et ipsorum corpora
vestimentis regalibus et pontifi-
calibus in sepulchro posita: non
quasi mortua. sicut dormientia
et melius quam in vita colorata om-
nibus populis apparuit in qui-
bus deum benedixerunt et lauda-
uerunt. **¶** Post multum vero tem-
poris cum itaque fides christiana in
ipsa nobili ciuitate seuwa et vni-

uersis partibus et regnis orientis
itaque floret: extunc inimicus
omnium bonorum seuit in triticum
zizania. scilicet in fidem catholicam
diuersarum specierum heresim opi-
niones et errores. propter quod tunc
corpora et relique ipsorum trium regum
ceperunt ab omnibus indulgentius
et negligenter in reuerentia habe-
ri et minus venerari. nam terre et
regna eorum in fide diuidebantur
odiose. **¶** Et tunc statim ipsorum trium
regum corpora que ut dictum est usque
ad illud tempus quasi dormientia a
incorrupta permanserunt: extunc
eorum carnis materia de ossibus
eorum soluebat et more solito
suo in puluere reuertebat. vnde
homines de regnis arabie et nu-
bie saba et godolpe tharfis et
insule nati in quibus ipsi reges
regnabant etiam fide sunt diuisi.
¶ Cum itaque horum trium regum reg-
na et vniuersa plaga orientis es-
set itaque corrupta et in fide et he-
resis essent itaque odiose diuisa et
propter nimiam multitudinem di-
stantiam et discordiam et discordiam
cum potentia a patriarcha thoma
et presbitero iohanne ab erroribus non
possent reuocari: extunc et in fide
et regnis illis in hac dissensionem ce-
pit gentilitas reuerti et pto-
loma repullulare. **¶** Unde in tali
miseria homines de regnis istorum
regum beatorum nati qui in ipsa

ciuitate seu wa potēter habita
 bant et in fide odiose diuifi- ex
 tunc queuis pars tam ex reue
 renciā q̄ ex inuidia corpus sui
 regis de sepulchro fumpfit- qz
 cuz pte aduersa esse et quiesce
 re id noluit et ad loca maiora
 sue partis reduxit que ab om
 ni populo prout quādo viuen
 tes de bethleem uenerunt cum
 ymnis et laudib? et reuerēcijs
 maximis sūt recepta et in locu
 lis diuersimode ornatis reuerē
 ter sunt inclusa et in hīs p tē
 pora longiora permanserunt-:

Cum autem placuit deo
 q̄ triticum et semen fidei itaqz
 logo tempe laboratum in qd
 zizania itaqz fuit seminatum
 et quod ab hīs et alijs psecu
 cōibus et impedimentis du
 dum latitabat in terra- vt eā
 talibus varijs frigoribus et tē
 pestatibus transactis eiaz ap
 pareret in germine- **V**nde ar
 ca annos dñi- cc- xxxiiij - dum
 gloriosus cōstantinus impera
 tor in occidente p sanctū filue
 strum grācia dēi firmis et p̄di
 gijs ad fidem esset conuersus
 et a lepra carnis gentilitatis et
 ydolatrie esset mundatus et in
 nouum hominē vita et moribz
 in melius esset mutatus- **E**odē
 tempore uenerabil' helena sua
 mater inter p̄fidos iudeos in

oriente cōuersabat et iudayca
 p̄fidia quasi iam esset infecta
 et corrupta- h̄ inuābiliter ad do
 minū conuersa- put hęc omnia i
 libris de inuencōe s̄cte crucis
 plenius reperuntur- **E**t extūc
 uenerabil' helena q̄nto magis
 prius in ueteri testamto et iu
 dayca p̄fidia insistebat tanto
 magis postmoduz in nouo te
 stamēto et euangelij studiofi
 us estuabat- **E**t omnia loca san
 cta que in illis et alijs partibz
 ihesus sua deitate et humanita
 te ac presencia cōsecrauit que
 prius ex suggestione iudeoruz
 ipsa helena p̄phanata odiosa
 habuit et cōtaminata- hęc om
 nia loca helena postmodū ad
 laudem dēi et confusiōnē iudeo
 ruz humiliter uisitauit et deuo
 tissime honorificauit ditauit et
 amplificauit- **V**nde post q̄ ue
 nerabilis helena crucem et cla
 uos domini nutu miraculose i
 uenit- extunc supra eundem lo
 cum et montē caluarie et sepul
 chrum xp̄i et locū in quo tres
 marie steterunt et lapidem de
 sepulchro reuolutum uiderūt
 et locum quo ihesus in cruce
 matrem discipulo cōmēdauit
 et locū quo ihesus marie mag
 dalene apparuit in specie ortu
 lani- sup hęc omnia loca et alia
 sancta loca helena pulchriaz

ecciam cōstruxit in qua hæc o-
mia loca sancta p̄dicta infiml̄
cōprehendit et inclusit Et post
modū p̄sbyter iohannes et ho-
nes de regno nubye nati qui i
illis ptibus nubyanū vocant̄
subtus montē caluarie ex rupe
et petra durissimā capellam ex
sculpere fecerūt quā in honore
trium regū cōsecrare fecerūt in
memoriale q̄ Melchior rex
arabum et nubye ibidem in ca-
ligine et nebula resedit quan-
do dñm in sua infancia ad ado-
rādum quesuit. Et vocatur il-
la capella in ptibus illis capel-
la nubyanorū ad reges in pre-
sentē diem. s̄ sarraceni nunc p̄-
ut patz ianuam ipsius capelle
lapidibus ob inuidiā obstru-
xerunt.

Ca. xxxvii.

Oeterz i omnibz locis
que de? in humanita-
te sua p̄ncialiter sig-
nis et pdigijs cōsecuit et illustr-
uit: i ip̄ venerabil̄ helena mō-
stera et eccias honorifice fūda-
uit et in hīs p̄ri archas archi-
ep̄os et ep̄os abbates et p̄sbi-
teros ac d̄i ministros instituit et
ordinauit q̄b? p̄di a possessiōes
et decias abūdat̄ erogauit et
extūc ec̄ helēa supra locū q̄ pa-
storibz agel? cū mltitudine mi-
licie celestis cū claritate natita-
tē dñi anūciauit pulchrum am

duplicē ecciaz cōstruxit quā glā-
i excels̄ vocauit q̄ adhuc i om̄i-
b? partib? orientis gloria i ex-
celsis vocatur in presentē diē.
Et in ipsa eccia quondaz fuit
ditissimū collegium canonicorū
qui ex speciali p̄uilegio o-
nes horas canonicas cū glōia
in excelsis deo inceperūt sicut i
partibus istis cuz de? in adiu-
torū et adhuc incipiunt ibidē
horas cū gloria in excelsis i p̄-
sentē diem. **¶** Post q̄ hæc ec-
clesia fuit facta et p̄fecta: extūc
helenaxenies bethleem ad spe-
lūcam et tuguriū in qua de? ho-
mo fuit nat? et vt est supra di-
ctum in ip̄ locū speluncaz et
tugurium post natiuitatē xp̄i
vsqz ad illud temp? sicut ec̄
deo placuit ex inuidia iudei n̄-
lum hominē vel animal intraē
per miserunt. nam ipsum locū
pro loco maledicto et prop̄ha-
nato habuerunt. et omnem in-
trantem habuerunt pro conta-
minato et in ip̄o loco tunc he-
lena presepe in quod ihesus i
fantulus i feno ante asinū et bo-
uem fuit positus et ipsos pan-
nos quibus ihesus ibidem fu-
it inuolutus et fenum et camisi-
am beate marie quam in pre-
sepio dimiserat oblita quan-
do cum infantulo ihu de spelūca
fugit metu iudeorū et recessit

hec omnia helena in ipso pre
seprio tam recenter inuenit p
ut beata virgo ibidem oblita
dimisit et reliquit. **Q**ue excep
to preseprio omnia secum in con
stantinopolim transtulit et ibi
dem in ecclesia sancte sophie re
uerenter collocauit et ibidem vs
q3 ad tempus karoli pmanse
runt. qui dum iherusalē et alias
ciuitates xpianorum et zacharia
patriarchā et alios xpianos
de manibus sarracenorum eripu
isset et p constantinopolim i re
ditu cum suis exercitibus tran
sisset. extunc camisiā beate ma
rie et fenem et pannos quib3
ih̄s infantulus fuit inuolutus
petiit et obtinuit que cuz alijs
reliquijs quib3 ibidem et alibi
fuit honoratus secum sumpsit.
Et aquisgrami in ecclesia bea
te marie quā ibidem fundauit
honorifice collocauit. que ibi
dem a fidelibus d̄ longinq3 p
tibus uisitat̄ur et honorantur i
presentez diem. **P**ed de lati
tudine et longitudine hui3 ca
misiē multi homines mirantur
de qua est sciendū q3 in partib3
ultramarinis et orientis nimis
multum linū crescit bis in an
no unde efficitur pann3 line3
multū bonus et subtilis et in op
timo foro et i omnibus partib3
illis omnia vestimenta virorum

27
et mulierum p maiori parte sūt
linea et sunt multū longa lata
et larga et ultra modū albā et
mūda ppter intolerabilissimū
solis ardorem sunt facta. et spe
cialiter camisiē mulierū i qui
bus aliqua vis consistit sunt tā
longe q3 fimbrias omnium alio
rum uerimentorum circa tres uel
quatuor uel quinque uelinas exce
dit et illa pars camisiē que sic
excedit auro margaritis et alijs
preciosis h̄m facultatem muli
eris portantis ditissime ē orna
ta. **E**t dum alicui nobili uel di
uiti mulieri nascitur filia. extunc
mater immediate incipit face
re filie tales camisiās et linthe
amina et alia ornamenta ad
dotem et ad nupcias necēria et
apta que uix potest p̄ficere uel
q3 ad temp3 sue filie maritaci
onis et desponsationis. et dū ali
qua sponsa uel nobilis seu di
ues domina i plateis equitat.
extunc aliquis nobilis uel mi
les seu famul3 pedester portat
illam partem camisiē ornatā su
is brachijs extensis. et dum ta
les domine et mulieres vadūt
extunc recipiunt partem camisiē
sue anteriore subtus brachia
et posterior pars camisiē p ali
quē militem seu famulū uel pe
dissequā leuatur et portat uel
q3 brachijs et manib3 extēsis

et canonicos et presbiteros et alios
 dei ministros instituit qui
 ex privilegio speciali in omnibus
 missis et etiam missis animarum
 gloria in excelsis deo decanta-
 bant et in festiuitatibus omnes
 horas canonicas cum gloria in
 excelsis deo incipiebant. et quod
 plurimas alis reuerencias et pro-
 rogatiuas habuit hec ecclesia pro
 alijs et habet propter decem pre alijs
 ecclesijs. de quibus per singula lon-
 gum esset enarrare. Sed post
 quod terra sancta ad manus et po-
 testatem peruenit soldani qui
 cumque christianus ipsam ecclesiam in-
 trare uoluerit dat officiato sol-
 dani ibidem duos denarios ve-
 necianos et nunc greci sub cer-
 ta pensione pro se habent cho-
 rum et maius altare ad diuinum
 officium eorum pagendum. In
 nocte natiuitatis domini extunc
 omnium per diomatium et lingua-
 rum homines peregrini et christiani
 qui sunt sub celo in ipsa eccle-
 sia conueniunt. et tunc omnia
 hospicia in bethleem peregrinis
 intus et extra sunt plena et pro-
 pter lucrum soldanus exceptis
 suis officiatis non permittit ibi-
 dem nisi christianos habitare. Ce-
 terum omnes christiani qui ibidem
 in ecclesia in nocte natiuitatis do-
 mini conueniunt licet in fide
 et linguis sint odiose diuisi.

tamen queuis pars et secta homi-
 num christianorum in ipsa ecclesia
 pro se suum habet specialem lo-
 cum deputatum in quo secundum ri-
 tum eorum diuinum officium fa-
 ciunt et agunt tunc prout sol-
 lemmissime decet. Unde latini
 qui se habent ad fidem eccle-
 sie romane agunt diuinum of-
 ficiam suam in spelunca in al-
 tari et loco quo deus homo fuit
 natus. Et tunc in ipsa nocte di-
 uersa per diomatata littere et cantus
 et melodie in varijs et diuersis
 linguis audiuntur. tamen nullus
 homo impedit alium in suo uel
 aliquo cantu risu uel cachina-
 tu. et tunc celebrata missa que
 incipit. Dixit dominus ad me-
 extunc vadunt omnes ad eccle-
 siam duplicem que gloria in
 excelsis uocatur. ubi angelus do-
 mini pastores natum domi-
 num annunciauit. et ibidem tunc
 celebratur missa que incipit.
Lux fulgebit. et hec due eccle-
 sie distant per modicum uel dimidi-
 um milie et ibidem illa missa
 celebrata extunc omnes populi
 cum magno gaudio et cantu re-
 deunt in bethleem ad summam
 missam. tunc in his de ecclesijs
 omnia euangelia ibidem presen-
 tia aliter leguntur de quibus tunc
 uersa ecclesia catholica de lon-
 gino loquitur et testatur. et

tūc vtriusq; sex?ōnes hoies q̄
rūcūq; linguaz vel sectaz exi
stūt puuli ⁊ adulti i ipsa ecclā
p totū illū diem cantāt illā an
tiphōnam in latino. **H**ec ē di
es quā fecit dñs rē. quā in oī
bus illis ptibus in latino cor
deten? sciūt ex vsu. **E**t est scien
duz q̄ iudei ex inuidia belena
inter se stabulariā vocauerūt
quia hmoi nobilissimā ecclāz
supra stabulū ⁊ tam vilem lo
cū eis exohū fūdauit ⁊ edifica
uit. **V**n̄ om̄ nocte natitatis dñi
tabula de laude ⁊ m̄itis vene
rabīl̄ belene de digitis bti ihe
romimi scripta iux̄ p̄sepe in spe
lūca pendeat q̄ sic incipit. **V**e
nerabilis belena fuit bona sta
bularia q̄ hic p̄sepe dñi sui
fidelit̄ q̄siuit ⁊ alia q̄plurima
de meritis ⁊ virtutib? venera
bilis belene in tabula sūt scri
pta. **I**te in festo ephie dñm
est ecclā in ipsa ecclā maxim? o
mīū linguaz ⁊ populoz cur
sus ⁊ in loco iuxta p̄sepe quo
tres reges domini adorauerūt
⁊ eidē munera obtulerūt mag
nam stellā optime deauratam
pendere cōsueuerunt que p to
tā illam diem artificialiter de
loco ad locū in ecclā cordis t̄i
bebatur ⁊ regebatur ⁊ de alijs
huius ecclē in bethleem nobi
litatibus ⁊ cōsuetudinibus ⁊

specialibus priuilegijs ⁊ pre
rogatiuis que hec ecclā p̄ alijs
ecclēsijs put̄ decet habz singu
lariter longum esset enarrare
⁊ qualit̄ festum ephie ibidem
honoretur ⁊ celebretur infer
us audietur. **C**a. xxxix.:

Quētz postq̄ hec eccle
sie itaq; essent cōple
te: extūc belena se trā
stulit nazareth que est ciuitas
multū delectabilis ⁊ amena i
valle florida sita ⁊ nō est mu
rata. **E**t habitacōnes eius ⁊ do
mus sunt hinc inde disperse ⁊
in ipsa ciuitate ecclā magnā ⁊
pulcherrimā ecclā fundauit
in qua archiepiscopū ⁊ canōi
cos ⁊ presbiteros ⁊ di m̄istros
instituit ⁊ ordiauit ⁊ predijs
⁊ possessionibus q̄plurimis
specialiter ditauit ⁊ amplifica
uit ⁊ in eadem ecclesia belena
a dextris p̄pe chorū cameraz
beate marie conclusit in qua
fuit ⁊ stetit quādo ei gabriel ā
gel? domini concepturaz ānū
ciavit. **E**t ex ipsa camera nunc
fca ē capella in q̄ ē colūna cōt̄i
quā āgel? stetit ⁊ r̄cliauit ⁊ ei?
ymago i colūna sic i sigillo ē i
p̄ssa. **E**t an̄ ianua? illi? camē ⁊
capelle vsus orientē ē fōs de q̄
maria frequēt aquā haurire ⁊
afferre solebat ⁊ ibid? āgelus
ipsā sepi? salutauit ⁊ cōfōrmat.

Ex hoc fonte peregrini ad longinquas partes aquam afferebant et quod plurimum infirmi ex ea sanitates receperunt. Unde ob inuidiam saraceni ipsum fontem sepius obturauerunt et quanto plus obturabant tanto plius et magis erupibat. nec saraceni ad aliqua adhuc utuntur ipsa aqua. sed a peregrinis ad longinquas partes affertur et portatur et ex ea varie infirmitates depelluntur. Et in ipsa capella fuerunt speciales presbiteri qui omni die de dominica annunciatione cum omnibus eius officiis et horis diei et noctis cantabant et celebrabant. Et iuxta hanc capellam et cameram est columna lapidea in qua a die postquam angelus marie dominum annuntiavit usque in presentem diem signum permanit. Et dum per totum annum sol tetigit illud signum ante eius occasum tunc fuit et est hora quando gabriel mariam salutavit et deum et de ipsa pro nobis hominem nasciturum annuntiavit. Et temporibus christianorum fuerunt in ipsa camera et capella speciales ministri quando sol tetigit illud signum in columna qui tunc ter traherent puam campanulam que supra columnam pendebat. Et tunc omnes homines cum genuflexione

dicebant ter deuote aue maria quia ipsa hora angelus mariam salutavit. et exinde per unum mundum puenit in consuetudinem quod ante solis occasum ter trahitur campana. et dicitur a fidelibus ter cum genuflexione Aue maria. Et illa capella ibidem et in omnibus partibus orientis Aue maria vocatur. et a fidelibus de longinquissimis partibus visitatur in presentem diem. Unde dicunt ibidem et in omnibus partibus illis unde ad alterum eam pro indulgentiis nazareth ad aue maria. et in illa capella et ecclesia in qua ipsa camera marie est inclusa omnes hore canonicæ cum aue maria incipiebantur. sicut in partibus istis cum deus in adiutorium. etc. Sed nunc in ipsa etiam nobilissimam saraceni periciunt mortuorum iumentorum et pecorum cadavera. sed capella seruatur illesa. quia degunt ibi pauperes nobiles saraceni qui vocantur nobiles de hes. qui ex speciali consuetudine a peregrino unum denarium volunt habere uenecianum. sed tunc homo cum omnibus rebus suis in illis partibus est securus. Et ista ciuitas nazareth est in terra et principatu galilee sita. et iuxta fines galilee est mons non magnus

sed ultra modum alt? qui vocatur mons thabor supra quem ihesus coram discipulis suis fuit transfiguratus? put in euangelio continetur. **S**uper illum montem etiam venerabilis helena magnam et pulcherrimum et fortissimum monasterium et claustrum fundauit et in modum castri turribus et muris ac propugnaculis undique firmavit. cuius abbas ordinis beati infula amulo et baculo pastorali ac bulla plumbea utebatur. **E**t occurrit semper illud festum transfigurationis domini ipso die festi felix sumus et agapiti. et tunc in omnibus partibus orientis celebratur missae cum vino nouo et omnes ecclesiae metropolitane et cathedrales in oriente in honore transfigurationis domini sunt consecratae et ipso die in omnibus ecclesiis et missis cantatur introitus. **D**ominus dixit ad me. **A**lla. **D**ie dies sanctificatus. et euangelium. **A**ssumpsit ihesus discipulos suos et ascendit in montem excelsum et transfiguratus est ante eos etc. **E**t in ipso die omnes reges principes et nobiles barones et milites et omnes in ipsa dyocesi prelati ad dedicationem ecclesie sue cathedralis conueniunt et omnia eorum vexilla cum ipsorum armis supra ecclesiam figere et ponere faciunt et omnes popu-

li illam noctem in ecclesiis cum gaudijs et leticijs ducunt insonem et multum ornant ecclesias suas diuersis et varijs ornamentis et omnes ecclesie metropolitane et cathedrales in omnibus partibus orientis vocatur ecclesie sancte sophie id est verbigene et est titulus omnium ecclesiarum cathedralium ibidem quod ad sanctam sophiam vocatur. **E**t distat locus mons thabor a iherosolymis ad tres dietas cum dimidia et in iherosolymis et illum montem fuit via et non plene per quam ihesus iuit cum discipulis suis in humanitate in qua sanauit doctus et signum fecit et predicauit et ulterius quod inter iherosolymam. **E**t hunc montem et loca inter eos sita ihesus in humanis non iuit vel processit et ipse mons thabor desuper non est maioris capacitatis quam illud monasterium comprehendit et ante caponem. **A** contra sarraceni hoc monasterium ceperunt et occupauerunt et ex eo castrum fecerunt contra quos christianam in pede montis aliud castrum fecerunt a quo sarracenis ascensum et descensum defenderunt cui nomen blansgarda inposuerunt et ex illo castro et nomine maxia et nobiliter per gemas surrexit qui ibidem nobiles de blansgarda vocant in presentem diem. **S**ed nunc illud castrum et monasterium super montem sunt destructa et deserta sicut ad propositum redeat. **¶** **C**arl.

Omnis itaq; venerabilis
 helena in hijs et in omni-
 bus locis quibus ei ex-
 pedire videbatur archiepiscopos et
 episcopos abbates presbiteros
 ac alios dei ministros institu-
 isset et ordinasset et omnia ad
 laudem et honorem dei rite per-
 fecte et laudabiliter profecisset.
Extunc de corporibus et reliquijs
 ipsorum trium regum qui do-
 minum ibidem adorauerunt et ei
 munera obtulerunt cepit anxie
 cogitare et ad terras et provin-
 cias que circa indiam adhuc ro-
 mano imperio permanerant cum
 nobili et maximo comitatu se-
 transtulit in quibus omnia tem-
 pla et aras ydolorum prout ibidem
 ydolatria et gentilitas repullu-
 lauerat potenter destruxit et per
 hijs in laudem et honorem dei ec-
 clesias et monasteria fundavit
 in quibus archiepiscopos episcopos
 et abbes ac alios dei ministros
 instituit et ordinavit et cultum
 dei in omnibus illis partibus in om-
 nibus et per omnia reparavit et aplifi-
 cavit et fidem christianam que in
 illis partibus prius detestabatur
 tunc multum honoravit helena
 exaltauit et glorificauit: ad quam
 tunc omnes christiani et catholici
 unanimiter venerunt et conflue-
 runt nam audierant quanta
 mirabilia et magnalia deus de

inuentioe sue crucis et clauorum
 ac camisie beate virginis femi-
 et pannorum quibus deus in sua
 humanitate et infancia fuit in-
 uolutus per ipsam venerabilem
 helenam dominum fuerat opera-
 tus in quibus helene unanimiter
 congratulabatur et in fide con-
 fortabantur et iudei et gentiles
 ydolatre et heretici de hijs mul-
 tum dolebant et confidebantur
 et extunc etiam in ipsis superiori-
 bus partibus quod plurimis ec-
 clesijs et monasterijs fundatis
 vndique reparatis et in hijs dei
 ministris de nouo institutis et
 omnibus christianis in fide confor-
 tatis extunc venerabilis helena
 de corporibus et reliquijs trium
 regum beatorum cepit inquirere
 et diligenter inuestigare et cum
 de ipsorum trium regum reg-
 nis et ipsorum vita et gestis et per
 ipsos reges factis et ordinatis
 helena plenius fuisset instructa
 et informata extunc de ipsorum
 corporibus et reliquijs cepit stu-
 diosius et ardentius cogitare et
 diligentius laborare cuius desi-
 derium implens omnipotens de-
 us qui semper pater est omnibus in-
 uocantibus eum in veritate et qui
 prius ipsi helene crucem suam ac
 clauos sub terra profundissime
 absconditam reuelauit ipsi helenae
 etiam corpora ac reliquias

trū regū beatorū demonstravit
quorū duo corpora scz Melchi
or et Balthasar a patriarchā
thoma et dño in dōz p̄bitero
iohe et alijs illaz terraz et paz
cūm p̄ncipibz et prelatīs ad
āplandū honore dei et dñum
cultum miraculose et studiose
impetrauit. et quia tunc pro p
te romano imp̄io pertinebat
et omnes vnanimiter audierūt
et sciuerūt quanta mira et mag
nalia deus per helenam fuisset
operatus: sibi ipsorum duorum
regum corpora benigne et reue
renter tradiderunt et dimiserūt
Corpus vero Jaspas tercij
regis nestorū hereticū de reg
no ip̄si Jaspas regis nati sub
eorum potestate habuerunt et
in sua nequicia et heresi perdu
rantes dudum vsqz ad sāgu
nem dare resisterunt ob inui
diam et negauerunt. Nam id
ad meliorem et forciorem et ma
iorem insulam Indie nomine
egrysoulla de qua Jaspas eti
am rex insule vocabatur suū
corpus trāstulerunt et secretis
fine absconderunt. **V**eneā
bilis helenā habitis itaqz du
orū regū corpibz volēs ipsos
tres h̄re indiuisos p̄ multos
sollēnes legatos p̄cibus ipor
tunis et muneribz multis ap̄
potētiōres insule et ipsorū ne

stormorū ordinari et obti
nuit qd corpus thome apostoli
qd tunc etiā ibidem impetraue
rat p̄ corpe Jaspas tercij regis
dedit et p̄mutauit et idem ip̄uz
corpz thome apostoli nestoris
bis est ablatū et ex certis causis
ip̄s totidē restitū. h̄ in p̄sen
tem diē adhuc est cōmune va
ticanū in omnibz partibus
illz qd adhuc corpz thome apo
stoli eis t̄cia vice debeat aufer
ri et colome apud trū regū
corpa trāsserri et ibidē p̄petue
p̄manere put adhuc interius
audiet

Ca. xli.

Queterū dum itaqz cor
p̄ Jaspas ethiōpis
tercij regis de insula
portaret et alijs duobz regum
corpibus iungeret: extunc tal
et tāta odoris fraglācia et suau
tas ab eis exiuit qd omnes a lon
ginq̄ remētes suauitatis odo
re replebātur et reficiebātur et
sēciebāt. et extūc venerabil
helenā ipsa trū regū corpa in lo
culo ditissimo in maiore et no
biliore filij sui ciuitate quā fū
dauerat constantinopolim q̄ est
caput grece cum maxia exul
tatione et reuerēcia cū alijs dñis
reliquis q̄s hic inde impetraue
rat et congregauerat transporta
uit et ab omnibus populis ad
hec ibidē specialit̄ congregatis et